

Evoluția discursului Eurosceptic al partidelor politice din România

■ ANCUȚA ȘCHEUL

[Babeș-Bolyai University]

Abstract

Party-based Euroscepticism has been the subject of multiple studies in the latest period, especially after the Brexit. By using a qualitative approach, this article analyses the evolution of the attitudes towards the EU expressed by Romanian parliamentary parties with a specific focus on Euroscepticism. The time frame chosen for analysis, 2016-2020, shows that the discourse presented by party leaders varies: PSD, ALDE and UDMR have an Eurosceptic discourse while PNL, USR, PMP and Pro Romania have an optimistic discourse regarding the integration in the EU. The evolution of the Eurosceptic discourse is gradual. Parties begin with a critical discourse, then present a soft Euroscepticism and some present in the end a strong Eurosceptic position.

Keywords

party-based Euroscepticism;
political party; hard Euroscepticism;
soft Euroscepticism; Romania

Introducere

Euroscepticismul a constituit obiectul multor cercetări în ultimele două decenii.¹ Deși studiile anterioare ilustrează similarități ale conceptului cu populismul și naționalismul, euroscepticismul este diferit.² Euroscepticismul este o atitudine care se manifestă atât la nivelul populației, cât și la nivelul partidelor politice și sistemelor de partid. Modul în care oamenii privesc UE este intrinsec, legat de condițiile naționale în care se află, precum și de compararea acestor condiții cu cele de la nivelul Uniunii Europene (UE). Această atitudine nu este rezultatul unei comparații a condițiilor obiective, ci a percepțiilor subiective ale oamenilor.³ Partidele euro-

1 Vezi: Michael Kaeding, Johannes Pollak, Paul Schmidt, *Euroscepticism and the future of Europe views from the capitals: views from the capitals*, (Cham: Palgrave, 2021), sau Aleks Szczerbiak, Paul A. Taggart, *Opposing Europe? The comparative party politics of Euroscepticism*, (Oxford: Oxford University Press, 2008), sau Petr Kopecký, Cas Mudde, „The two sides of Euroscepticism: party positions on European integration in East Central Europe”, în: *European Union Politics*, 3 (2002).

2 Benjamin Leruth, Nicholas Startin, Simon McDougall Usherwood, *The Routledge handbook of Euroscepticism*, (London and New York: Routledge, 2018), 7.

3 Catherine E. De Vries, *Euroscepticism and the Future of European Integration*, (Oxford: Oxford University Press, 2018), 5.

sceptice au câștigat o poziție puternică în alegerile interne la nivel regional sau național. Elitele naționale se confruntă cu lideri eurosceptici ce urmăresc fiecare mișcare în parlamentele interne. Liderii partidelor naționale se confruntă astfel cu un compromis dur între gestionarea eficientă a crizelor la nivelul european și asigurarea următoarei victorii electorale.⁴

Unul dintre motivele principale pentru care partidele adoptă o poziție negativă față de UE sau față de procesul de integrare europeană implică faptul că UE devine gradual o problemă de politică relevantă la nivel intern. Forțate de realitatea integrării în UE, unele partide ar putea ajunge să se opună nu doar direcției pe care UE o va lua de acum ci ideii de integrare și de apartenență la UE.⁵ În România, la nivelul partidelor se identifică o serie de discursuri eurosceptice atât în perioada de pre-aderare cât și în post-aderare⁶, însă, în ultimii ani, această tendință nu a mai fost un centru de interes, mai ales pentru că nu au fost analizate discursurile liderilor. Utilizând o analiză calitativă, acest articol pune la dispoziție o nouă perspectivă asupra poziției partidelor politice românești față de UE. Aceste rezultate sunt de importanță empirică, prin faptul că arată noi evoluții la nivelul discursului partidelor politice din România. Lucrarea de față urmărește să identifice evoluția discursului eurosceptic de la nivelul partidelor parlamentare din România, în perioada 2016-2020.

Prima secțiune prezintă un cadru teoretic și conceptual pentru acest studiu. Mai apoi, vom discuta pe scurt design-ul de cercetare al acestui articol iar în a treia secțiune vom stabili evoluțiile discursurilor pentru fiecare partid în parte. Partea de concluzii prezintă principalele descoperiri și direcțiile ulterioare de cercetare.

Euroscepticism la nivelul de partid

Conceptul de „eurosceptic” apare la mijlocul anilor '80 în Regatul Unit al Marii Britanii și, în forma sa cea mai simplă, se referă la cineva care se opune puterii exercitate de UE.⁷ Euroscepticismul, în schimb, descrie un set de practici alimentate de ideologii diverse și modelate de o multitudine de factori.⁸

La nivelul partidelor, acesta este exprimat folosind doi termeni distincți: euroscepticism *hard și soft*. Euroscepticismul *hard* apare acolo unde este o opoziție constantă la adresa integrării europene și de aceea poate fi observat la partide care cred că țările lor trebuie să se retragă și să renunțe la statutul de membru, sau a căror politici față de UE sunt sinonime cu a fi împotriva întregului proiect de integrare Europeană.⁹ Euroscepticismul *soft* apare acolo unde nu există o obiecție majoră la adresa UE dar există totuși îngrijorări cu privire la una sau mai multe politici care duc la exprimarea unei opoziții calificate față de UE.¹⁰

Kopecky și Mudde propun o alternativă pentru a încadra într-o categorie opoziția față de UE de la nivel de partid. Ei definesc termenului euroscepticism în

4 De Vries, *Euroscepticism*, 12–13.

5 Petr Kopecký, Cas Mudde, „The two sides of Euroscepticism: party positions on European integration in East Central Europe,” *European Union Politics*, 3 (2002): 319.

6 Paul Taggart, Aleks Szczerbiak, „Europeanisation, euroscepticism and party systems: Party-based euroscepticism in the candidate states of Central and Eastern Europe”, *Perspectives on European Politics and Society*, 1 (2002): 37.

7 Nathalie Brack, Nicholas Startin, „Introduction: Euroscepticism, from the margins to the mainstream”, *International Political Science Review*, 3 (2015): 1.

8 Benjamin Leruth, Nicholas Startin, Simon McDougall Usherwood, *The Routledge handbook of Euroscepticism*, (London: Routledge, 2018), 34.

9 Aleks Szczerbiak, Paul Taggart, *Opposing Europe?: The Comparative Party Politics of Euroscepticism: Volume 2: Comparative and Theoretical Perspectives*, (Oxford: OUP, 2008), 240.

10 Szczerbiak, Taggart, *Opposing Europe?*, 241.

relație cu altă poziție față de UE. Această definiție are în vedere două dimensiuni.¹¹ Prima dimensiune, susține ideea de integrare europeană și separă *eurofilii* de *eurofobi*. Eurofilii cred în principalele idei ale integrării europene care stau la baza UE: cooperare instituționalizată în baza unei suveranități limitate. Eurofobii nu susțin (ba chiar se opun) ideilor generale de integrare europeană care stau la baza UE.¹²

A doua dimensiune, susținerea Uniunii Europene, separă *euro-optimiștii* de *euro-pesimiștii*. Euro-optimiștii cred în UE așa cum este și așa cum se dezvoltă, fie pentru că sunt mulțumiți de modul în care este creată și de felul în care funcționează. Euro-pesimiștii în contrast, nu susțin UE așa cum este la acest moment și sunt pesimiști cu privire la direcția în care aceasta se îndreaptă.¹³

Metodologie

Pornind de la aceste concepte, această analiză utilizează discursurile elitelor politice ale partidelor (președinții de partid, secretarii, parlamentarii – pentru că ele reprezintă imaginea publică a partidelor) din România. Partidele selectate pentru analiză sunt partidele parlamentare din perioada 2016-2020. Prezența în Parlament a fost criteriu de selecție deoarece reflectă un anumit nivel de popularitate și susținere în rândul populației.

Pentru realizarea analizei au fost selectate 67 de discursuri ce fac referire la integrarea europeană. Selectarea discursurilor a inclus două etape. Prima etapă a fost identificarea unor surse credibile din care să fie preluate discursurile. Au fost eliminate sursele de tip tabloid și au fost alese site-uri de presă naționale precum: *Adevărul*, *Agerpress*, *caleaeuropeană.ro*, *Digi24*, *Euractiv*, *G4Media*, *Mediafax*, *Newseweek*, *Maszol*. Acestora li s-au adăugat site-urile oficiale ale partidelor și paginile oficiale de Facebook ale președinților de partid. A doua etapă a fost identificarea discursurilor relevante pentru analiză. Au fost selectate discursurile care conțin peste 150 de cuvinte, și care fac referire la subiectul analizei.

Evoluția discursurilor eurosceptice

În perioada 2016-2020 se înregistrează o serie de discursuri neuniforme cu privire la integrarea în UE. Nu este prezentat un discurs euro optimist general, la fel cum nu toate partidele prezintă discursuri eurosceptice. Această secțiune, identifică principalele diferențe de la nivelul discursurilor partidelor, urmărind să identifice dacă în România, pentru perioada stabilită, sunt susținute discursuri eurosceptice sau euro optimiste. Fiecare dintre următoarele sub-secțiuni prezintă evoluțiile la nivelul discursurilor partidelor parlamentare. Partidele sunt prezentate în ordine descrescătoare de la partidul cel mai vechi până la partidul cel mai nou înființat.

Partidul Național Liberal (PNL)

PNL are ca deviză „prin noi înșine în Europa”¹⁴. PNL se declară astfel a fi un partid pro european. În general, acesta nu aduce remarci critice la adresa UE, așa că la nivel de discurs nu se identifică euroscepticism. Perioada 2016-2020 este constantă din acest punct de vedere. Principala preocupare a partidului PNL a fost criticarea PSD-ului, partidul asumându-și „depedezarea” României după preluarea

11 Kopecký, Mudde, „The two sides of Euroscepticism”, 300.

12 Kopecký, Mudde, „The two sides of Euroscepticism”, 301.

13 Kopecký, Mudde, „The two sides of Euroscepticism”, 302.

14 „STATUT – Partidul Național Liberal,” <https://pnl.ro/documente-fundamentale/statut/>, accesat 30.10.2020.

puterii în noiembrie 2019. În acest context, declarațiile PNL vor fi puse în contrast cu guvernarea pesedistă. Declarații precum cele ale lui Ludovic Orban, liderul de partid, sau Siegfried Mureșan (euro deputat PNL) atestă acest fapt: „Spre deosebire de PSD și ALDE, care sunt nefrecventabili pentru formațiunile politice Europene din care fac parte, noi suntem respectați și apreciați de partenerii noștri din PPE și avem o capacitate de a influența deciziile care se iau la nivel european în favoarea României”¹⁵.

În general, liderii și membrii de partid, înclină spre a emite declarații cu privire la opinia UE sau a statelor membre despre PNL și mai puțin spre a declara cum se poziționează PNL față de UE. Sloganul alegerilor europarlamentare din mai 2019 este unul care lasă loc de interpretare sau chiar ridică semne de întrebare „România în primul rând/E timpul României”¹⁶.

Odată cu apariția crizei generate de pandemia de Covid-19, încrederea în UE nu scade ci este reafirmată precum în declarațiile lui Siegfried Mureșan: „Acum este timpul să consolidăm și mai mult Uniunea Europeană și să o construim mai puternică, mai pregătită pentru viitor”¹⁷.

PNL prezintă pentru perioada 2016-2020 un discurs pro european. Cu toate acestea, partidul nu a avut dintotdeauna un astfel de discurs. În 2013, ca parte a USL, se remarcă prin discursuri eurosceptice alături de PSD.¹⁸

Partidul Social Democrat (PSD)

PSD se prezintă în mod oficial ca fiind un partid euro-optimist. În „Direcția noastră politică” (secțiune ce explică ideologia partidului), este menționat un aspect cu privire la UE „suntem partidul care a dus România spre NATO și Uniunea Europeană, suntem cei care au adus aceste noi libertăți și drepturi”¹⁹ De-a lungul perioadei de guvernare, 2017-2020, PSD, prin intermediul liderilor săi emite o serie de discursuri ce vor modela poziția pe care o are față de UE.

În 2016, odată cu întocmirea programului de guvernare pentru perioada 2017-2020, PSD nu are o poziție clare față de UE. Aceasta este privită doar ca mijloc de asigurare a dezvoltării economice a României²⁰.

Pentru anul 2017, reprezentativ este discursul lui Liviu Dragnea ce susține că în UE „nu trebuie să mai fim doar contributorii, ci și beneficiarii avantajelor de a fi stat european.”²¹. În acest an partidul se confruntă cu frământări pe plan intern: schimbă

15 „Ludovic Orban – Noi Suntem Respectați Și Apreciați de Partenerii Noștri Din PPE,” *Partidul Național Liberal*, <https://pnl.ro/ludovic-orban-noi-suntem-respectati-si-apreciati-de-partenerii-nostri-din-ppel/>, accesat 30.10.2020.

16 Alexandru Costea, „#euromania. Mesajele Partidelor Pentru Europarlamentare. Ce Transmit Formațiunile Care Vor Să Candideze,” *Mediafax* (2019), <https://www.mediafax.ro/politic/euromania-mesajele-partidelor-pentru-europarlamentare-ce-transmit-formatiunile-care-vor-sa-candideze-17970663>, accesat 12.10.2020.

17 Diana Zaim, „Eurodeputatul Siegfried Mureșan, Mesaj Către Ursula von Der Leyen: Fiți Alături de Noi Pentru a Echipa UE Cu Un Buget Ambițios,” *Caleaeuropeana.Ro* (2020), <https://www.caleaeuropeana.ro/eurodeputatul-siegfried-muresan-mesaj-catre-ursula-von-der-leyen-fiti-alaturi-de-noi-pentru-a-echipa-ue-cu-un-buget-ambitos/>, accesat 20.10.2020.

18 Mircea Marian, „Victor Ponta și Crin Antonescu au alunecat pe panta anti-europenismului,” *Evenimentul Zilei* (2012), <https://evz.ro/ponta-si-antonescu-pe-panta-anti-europenismului-993229.html>, accesat 20.10.2020.

19 „Direcția noastră politică,” *Partidul Social Democrat – PSD*, <http://www.psd.ro/despre/directia-noastra-politica/>, accesat 28.09.2020.

20 „Program Guvernare | Guvernare PSD,” <https://www.guvernarepsd.ro/program-guvernare/> accesat 23.09, 2020.

21 Andreea Rotaru, „Dragnea: Integrarea în UE – una din cele mai mari realizări istorice ale poporului român,” *AGERPRES* (2017), <http://www.agerpres.ro/politica/2017/01/01/dragnea-integrarea-in-ue-una-din-cele-mai-mari-realizari-istorice-ale-poporului-roman-15-33-59>, accesat 24.02.2021

doi prim-miniștri și începe lupta împotriva „statului paralel”²². Anul 2018 în schimb înregistrează o creștere a frecvenței declarațiilor eurosceptice venite din partea PSD. Adoptarea rezoluției Parlamentului European cu privire la intervenția violentă a poliției în timpul protestelor din august 2018, a stârnit o serie de critici din partea membrilor partidului. Florin Iordache, fost ministrul al justiției, susține că „vrem să fim independenți”²³ insinuând astfel că UE intervine în politica internă a statului.

La fel, Liviu Dragnea are același tip de discurs spunând că „România nu acceptă să fie stat de mână a doua în UE”²⁴. Viorica Dăncilă se exprimă la fel: „nu putem accepta ca România să fie certată pentru ceea ce se face peste tot în Europa sau să li se ceară lucruri pe care nu le face nimeni în Europa”.²⁵ Tot cu referire la această rezoluție, Cătălin Rădulescu afirmă că: „Dacă vreți să vă comportați în felul ăsta... românul nu este nici sclavul vostru, nu este mai inferior ca voi...ci din contră, românii sunt demni, sunt educați, sunt mai deștepți decât mulți dintre străini”²⁶.

Odată cu debutul campaniei electorale pentru alegerile europarlamentare, PSD urmărește să ajungă în Parlamentul European denigrând Uniunea Europeană. Sloganul ales este „Patrioți în Europa!”²⁷. Liviu Dragnea este cel mai vocal și enunță că „sunt un pro-european convins și un pro-american mult mai convins”²⁸ însă discursul său arată contrariul. Liderul adaugă „dar noi am vrut să intrăm în Uniunea Europeană pentru o viață mai bună, (...) nu ca să ne întoarcem la frică și teroare”²⁹. În consecință, Liviu Dragnea susține trimiterea românilor onorabili în Uniunea Europeană, „pentru a nu mai avea acolo oameni care să stea cu capul plecat”³⁰.

Același lider susține că cei din Uniunea Europeană nu urmăresc progresul României și chiar „sunt supărați pentru că comunele noastre vor fi în câțiva ani de zile vor fi mai frumoase decât cele din Vestul Europei”³¹. Tot președintele de partid

22 Președintele PSD, Liviu Dragnea, impune un discurs pe agendă conform căruia exista un „un stat paralel și ilegal” care vrea să preia „controlul” în România.

23 „Florin Iordache: «Ne dorim să fim tratați pe deplin ca cetățeni europeni»”, *DigiFM* (2019) <https://www.digifm.ro/stiri/florin-iordache-ne-dorim-sa-fim-tratati-pe-deplin-ca-cetateni-europeni-24055>, 30.09.2020.

24 Mihai Roman, „Liviu Dragnea, cel mai dur discurs ca președinte PSD. A cerut amnistie și grațiere, a cerut plângere penală împotriva lui Iohannis pentru trădare de țară, a atacat companiile străine care „nu plătesc taxe și aduc alimente otrăvite”, *G4Media.ro* (2018), <https://www.g4media.ro/live-liviu-dragnea-s-a-incercat-sfasierea-psd-miz-noastra-e-dreptul-sa-avem-acces-la-o-justitie-independenta.html>, accesat 1.10.2020.

25 Raluca Ionescu-Heroiu, „Viorica Dăncilă tună și fulgeră. Atac către toate statele UE! Cum explică premierul corupția din România”, *Capital* (2019), <https://www.capital.ro/viorica-dancila-tuna-si-fulgera-atac-catre-toate-statele-ue-cum.html>, accesat 1.10.2020.

26 „Cătălin Rădulescu, reacție la adresa UE: «Când Brâncuși făcea statui, ei inventau homosexualitatea sau făceau orgii»,” *DigiFM* (2018) <https://www.digifm.ro/stiri/catalin-radulescu-reactie-la-adresa-ue-cand-brancusi-facea-statui-ei-inventau-homosexualitatea-sau-faceau-orgii-19268>, accesat 28.10.2020.

27 Alexandru Costea, „#euromania. Mesajele Partidelor Pentru Europarlamentare. Ce Transmit Formațiunile Care Vor Să Candideze”, *Mediafax*, (2019), <https://www.mediafax.ro/politic/euromania-mesajele-partidelor-pentru-europarlamentare-ce-transmit-formatiunile-care-vor-sa-candideze-17970663>, accesat 28.10.2020.

28 „Dragnea, atac la Uniunea Europeană: Am vrut să intrăm în UE pentru o viață mai bună, pentru mai multă libertate, nu pentru a ne întoarce la frică și teroare”, *G4Media.ro* (2019), <https://www.g4media.ro/dragnea-atac-la-uniunea-europeana-am-vrut-sa-intram-in-ue-pentru-o-viata-mai-buna-pentru-mai-multa-libertate-nu-pentru-a-ne-intoarce-la-frica-si-teroare.html>, accesat 30.09.2020.

29 „Dragnea, atac la Uniunea Europeană”

30 „Dragnea, discurs plin de acuze și insulte la adresa lui Iohannis și a „clicii lui”, *Digi24* (2019), <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/dragnea-acuze-si-insulte-la-adresa-lui-iohannis-si-a-clicii-lui-1115590>, accesat 30.09.2020.

31 „Liviu Dragnea, atac hilar la UE: „Sunt supărați pentru că comunele noastre vor fi mai frumoase decât ale lor”, *Digi24* (2019), <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/liviu-dragnea-atac-hilar-la-ue-sunt-suparati-pentru-ca-comunele-noastre-vor-fi-mai-frumoase-decat-ale-lor-1128872>, accesat 1.10.2020.

arată că UE a hotărât „soarta acestei țări, să nu mai producem ci doar să consumăm. Să ne angajăm la ei, să ne vindem și sufletul să nu mai avem nicio voce doar să stăm (...) cu capul plecat”³².

Nicolae Bacalbașa transmite și el un mesaj în care declară că Uniunea Europeană are o atitudine imperialistă față de România: „suntem intoxicați de stăpânii noștri care ne călăresc, n-aș vrea să spun stăpânii noștri coloniali din cadrul Germano-Franței și coloniile actuale”³³. Aceeși părere o împărtășește și Ilan Laufer, consilierul primului ministru Viorica Dăncilă. El se adresează Uniunii Europene spunând că: „Tratați România ca pe o colonie, cu presiuni și amenințări, iar apoi ne dați sfaturi cu privire la statul de drept”³⁴.

Așadar, la nivel de partid, se remarcă un discurs eurosceptic. Acesta apare în special pe fondul criticilor venite din partea UE, privite de lideri ca fiind un amestec nejustificat în politica internă și urmărirea unor interese.

Uniunea Democrată Maghiară din România (UDMR)

UDMR promovează la nivel național și european un discurs despre dezvoltarea regională și protejarea minorității maghiare. Statutul UDMR nu prezintă viziunea partidului față de integrarea europeană. Singura mențiune cu privire la UE fiind cea conform căreia: „Încă de la Revoluția din decembrie 1989, UDMR a contribuit în mod decisiv la aderarea țării în structurile UE și NATO”³⁵. Această atitudine neutră se păstrează și în anul 2016. Anul 2017 găsește partidul implicat în proiectul Minority SafePack (inițiativă prin care se cere UE protejarea minorităților din cadrul ei)³⁶. În acest context, Kelemen Hunor, îi reproșează UE că are stabilit un set de reguli foarte strict pentru carnea de porc sau de pui de la abatoare până la farfuriile oamenilor, dar nu are un set de reguli pentru „apărarea” minorităților din țările membre.³⁷

În 2018, se înregistrează mai multe declarații cu privire la Uniunea Europeană. Kelemen Hunor, liderul partidului, îi reproșează UE că tratează statele din Europa Centrală și de Est „ca pe niște copii nedisciplinați ai Europei care creează numai probleme” și că „direcția spre care se îndreaptă Uniunea Europeană este una greșită. În alt interviu, același lider vine cu o declarație asemănătoare „obiectivul major devenit realitate în 2007, marile așteptări au adus, însă și dezamăgire. Nivelul de trai nu a crescut în măsura în care ne-am așteptat. În realitate, se pare că Uniunea Europeană are multe erori”³⁸. Declarațiile din 2019 sunt mai temperate decât cele din anul precedent. Gyula Winkler: susține că „UE se află la o răscruce de drumuri

32 „Liviu Dragnea, atac la Rareș Bogdan: Stătea cu capul plecat. Asta pregătesc pentru noi,” *Antena3* (2019), <https://www.antena3.ro/actualitate/media/liviu-dragnea-atac-la-rares-bogdan-sta-tea-cu-capul-plecat-asta-pregatesc-pentru-noi-520461.html>, accesat 1.10.2020.

33 „Atac fără precedent la adresa Uniunii Europene, din partea unui deputat PSD: Franța și Germania, stăpâni care ne călăresc,” *Mediafax.ro* (2019), <https://www.mediafax.ro/politic/atac-fara-precedent-la-adresa-uniunii-europene-din-partea-unui-deputat-psd-franta-si-germania-stapani-care-ne-calaresc-17871238>, accesat 1.10.2020.

34 „PSD Face Campanie Pentru a Ajunge În Inima UE Înjurând UE,” *Newsweek Romania* (2019), <https://newsweek.ro/alegeri-europarlamentare/psd-face-campanie-pentru-strasbourg-injurand-ue>, accesat 1.10.2020.

35 „Despre noi,” *RMDSZ*, <http://udmr.ro/page/despre-noi>, accesat 20.10.2020.

36 „Minority SafePack – One Million Signatures for Diversity in Europe,” <http://www.minority-safepack.eu/>, accesat 24.02.2021.

37 Elena Stanciu, „Kelemen Hunor (UDMR): Drepturile Minorităților Naționale Din Europa Trebuie Apărate Prin Reglementări La Nivelul UE,” *AGERPRES* (2018), <https://www.agerpres.ro/politica/2017/05/18/kelemen-hunor-udmr-drepturile-minoritatilor-nationale-din-europa-trebuie-aparate-prin-reglementari-la-nivelul-ue-12-57-09>, accesat 20.10.2020.

38 Dana Pasca, „UDMR: La Alegerile Pentru Parlamentul European,” *News.Ro* (2018) <https://www.news.ro/politic-intern/udmr-la-alegerile-pentru-parlamentul-european-se-va-decide-daca-vom-putea-apara-cultura-noastra-de-o-mie-de-ani-vrem-o-transilvanie-dezvoltata-si-o-europa-puternica-1922403213272018101518577360>, accesat 20.10.2020.

(...) vor să construiască o uniune cu două viteze, iar noi statele Est europene am fi cele care am pierde în această idee”³⁹. Kelemen Hunor declară și el în acest sens că: „vrem să schimbăm Uniunea”⁴⁰ ca mai apoi să conchidă: „Nu este perfectă Uniunea Europeană, dar este singura soluție politică a continentului pentru a rămâne în competiție cu SUA, China, India, Rusia”⁴¹. În 2020 se revine la discursul neutru în ceea ce privește Uniunea Europeană, UDMR fiind din ce în ce mai rezervat în a face declarații cu privire la direcția Uniunii Europene.

Acest partid nu este constant în discursurile sale. Analiza arată că la nivel de partid se înregistrează atât discursuri euro optimiste cât și discursuri eurosceptice.

Partidul Mișcarea Populară (PMP)

Viziunea partidului PMP transmite un euro optimism asumat, fiind clar prezentat și pe site-ul oficial al partidului: „Mișcarea Populară își reafirmă angajamentul față de proiectul european, fiind ferm convinsă de superioritatea modelului politic, economic și de securitate al UE.”⁴² Spre deosebire de celelalte partide menționate, care susțin că nivelul de trai nu a crescut la cotele așteptate, PMP declară că în continuare „Europa poate garanta prosperitatea și securitatea tuturor cetățenilor ei”. De asemenea Eugen Tomac, președintele de partid declară că: „România a reușit să se ridice la un nivel de bunăstare fără precedent de la intrarea în UE. Pe noi UE ne-a crescut”⁴³.

Traian Băsescu, fondatorul partidului are și el un discurs euro-optimist, fiind unul din cei care au susținut în repetate rânduri crearea „Statelor Unite ale Europei”: „Dacă Jean-Claude nu este un promotor al Statelor Unite ale Europei, eu susțin că la orizont obiectivul major trebuie să fie crearea lor. Este soluția viitorului pentru toți cetățenii UE (...) marea problemă a UE este integrarea statelor cât mai mult posibil”⁴⁴.

Astfel, cât privește dimensiunea de integrare în UE, PMP are discursuri constante. De altfel, PMP se formează dintr-o parte a membrilor PDL. În acest sens, partidul păstrează dimensiunea euro optimistă, așa cum reflectă și discursurile acestora.

Partidul Alianța Liberalilor și Democraților (ALDE)

Sloganul politic al ALDE este „Europa ta, a mea, a noastră”⁴⁵. Cu toate acestea, la nivelul partidului se remarcă pentru perioada 2016-2020 o serie de discursuri

39 „Winkler Gyula: május 26-án Európa jövője a tét,” *Maszol*, (2019) „<https://www.maszol.ro/index.php/belfold/111181-winkler-gyula-majus-26-an-europa-jov-je-a-tet>, accesat 19.10.2020.

40 „Kelemen Hunor Marosugrán: bele kell szólnunk az Európai Unió alakulásába,” *Maszol* (2019), <https://www.maszol.ro/index.php/belfold/111879-kelemen-hunor-marosugran-bele-kell-szolnunk-az-europai-unio-alakulasaba>, accesat 19.10.2020.

41 Claudiu Mihuț, „Kelemen Hunor, La Ședința CRU de La Oradea: „Nu Vrem ca FIDESZ Să Fie Exclus Din Partidul Popular European”, *Digi24* (2019) <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/kelemen-hunor-la-sedința-cru-de-la-oradea-nu-vrem-ca-fidesz-sa-fie-exclus-din-partidul-popular-european-1095686>, accesat 20.10.2020.

42 „Europa, atlantism, românii din străinătate,” *Partidul Mișcarea Populară*, <https://pmponline.ro/program/europa-atlantism-romanii-din-strainatate>, accesat 20.10.2020.

43 Dan Coman, „Eugen Tomac Un Vot Pentru PMP Este o Investitie Sigura Pentru o Mai Multa Integrare a Romaniei in UE,” *Monitorul de Suceava* (2019), <https://www.monitorulsv.ro/Politica-local/2019-05-22/Eugen-Tomac-Un-vot-pentru-PMP-este-o-investitie-sigura-pentru-o-mai-multa-integrare-a-Romaniei-in-UE>, accesat 27.10.2020.

44 „Traian Băsescu: „Statele Unite ale Europei – singura soluție pentru ca noi, statele europene, să fim parte a deciziilor în procesul de globalizare”, (2019), <https://www.ebihoreanul.ro/stiri/traian-basescu-statele-unite-ale-europei-singura-solutie-pentru-ca-noi-statele-europene-sa-fim-parte-a-deciziilor-in-procesul-de-globalizare-148620.html>, accesat 20.10.2020.

45 „ALDE,” *Partidul Alianța Liberalilor și Democraților*, <https://2019.alde.ro/>, accesat 30.10.2020.

euroseptice, contrare acestei viziuni proeuropene. Călin Popescu Tăriceanu (liderul de partid) sau europarlamentarul Norica Nicolai, pe parcursul celor patru ani, oscilează între euro-optimism și eurosepticism soft.

În 2016, declarațiile celor din ALDE sunt în general neutre cu privire la Uniunea Europeană. Problema migrației însă, este cea care o determină pe Renate Weber să acuze Uniunea Europeană de promovarea unui dublu standard în ceea ce privește politicile europene: „Păi nu poți să fii actor pe plan internațional câtă vreme tu ai 28 de politici diferite și de formule diferite de a te raporta la cei care bat la porțile tale”⁴⁶. La 1 ianuarie 2017, Tăriceanu susținea că : „Pentru țara noastră (aderarea la UE) a fost o reușită, despre care putem să spunem fără exagerare că a fost una reușită”⁴⁷. În 2018, Călin Popescu Tăriceanu găsește „oculta” este vinovată pentru rezoluția MCV: „din cauza politicii pătinoare, uneori chiar partizane, a Comisiei Mecanismului de Cooperare și Verificare a fost ținut captiv de sistemul de influență ocult și meta legal (...) devenind pur și simplu un alt instrument, la nivel național, de presiune asupra oponentilor acestui sistem paralel cu statul de drept”⁴⁸.

Alegerile europarlamentare din 2019 oferă posibilitatea altor discursuri euroseptice. Liderul de partid declară în campanie: „Ce nu ne este permis nouă este perfect acceptabil la Bruxelles”. Tot el declară că „un sentiment de a nu fi recunoscuți cu drepturi depline se conturează din ce în ce mai mult printre cetățenii români”. Deși partidul ALDE a pierdut alegerile europarlamentare, păstrează aceleași note în discursuri. În 2020, odată cu izbucnirea pandemiei de Covid-19, liderul de partid susține că: „Europa trebuie să redevină cea în care toți am crezut, înainte ca România să devină membru: Europa Solidară, Europa care nu lasă niciun membru în urmă”⁴⁹. Norica Nicolai este și ea de părere că Europa s-a îndepărtat de țelul ei inițial „Proiectul european, cel puțin așa cum a fost gândit el, e cam dus pe aripile vântului (...) nu sunt și nu am fost niciodată euroseptică, dar nu m-am gândit că UE chiar e un colos cu picioare de lut”⁵⁰.

Astfel, ALDE, deși își stabilește ca și deviză un mesaj proeuropean, în perioada 2016-2020, este caracterizat de discursuri euroseptice și euro critice. În calitatea lui de partid aflat la guvernare, la fel ca și PSD, ALDE susține că UE își depășește atribuțiile și urmează o altă traiectorie decât cea stabilită inițial.

46 Robert Stan, „Eurodeputații români susțin, în mare parte, că România poate găzdui un număr rezonabil de refugiați,” *Capital* (2016), , <https://www.capital.ro/eurodeputatii-romani-sustin-in-mare-parte-ca-romania-poate-gazdui-un-numar-rezonabil-de-refugiati.html>, accesat 30.10.2020.

47 Cătălina Mănoiu, „Ce spun politicienii români cu ocazia aniversării a zece ani de la aderarea României în Uniunea Europeană”, *Mediafax.ro* (2017)https://www.mediafax.ro/politic/ce-spun-politicienii-romani-cu-ocazia-aniversarii-a-zece-ani-de-la-intrarea-romaniei-in-uniunea-europeana-16045603?fb_comment_1501491386535474_1501557599862186??, accesat 14.10.2020.

48 „Tăriceanu a Atacat Comisia Europeană În Fața Președinților Senatelor Din Europa,” *Stirileprotv.ro* (2018), <https://stirileprotv.ro/stiri/politic/tariceanu-a-atacat-comisia-europeana-in-fata-presedintilor-senatelor-europene.html>, accesat 12.10.2020.

49 Livia Popescu, „Ziua EUROPEI/Călin Popescu-Tăriceanu: Uniunea Europeană trebuie să redevină democrată și solidară”, *AGERPRES* (2020), <http://www.agerpres.ro/politica/2020/05/08/ziuaeuropei-calin-popescu-tariceanu-uniunea-europeana-trebuie-sa-redevina-democrata-si-solidara-502070>, accesat 12.10.2020.

50 Radu Novac, „Norica Nicolai a izbucnit: 'U.E. ne aruncă firimituri! Franța-300 de miliarde, România- 1 miliard de euro!,'” *Evenimentul Zilei* (2020), , <https://evz.ro/norica-nicolai-a-izbucnit-u-e-ne-arunca-firimituri-franta-300-de-miliarde-romania-1-miliard-de-euro.html>, accesat 13.10.2020.

USR

Ca și partid politic, USR apare în august 2016, și se declară ca fiind un partid anti-sistem ce urmărește schimbarea modului în care este guvernată România.⁵¹ La înființarea sa, USR se declară euro optimistă, susținând că „cele mai importante relații externe ale României sunt cu Uniunea Europeană, cu NATO și cu vecinii. Vrem o Europă puternică, unită și solidară”⁵².

De asemenea, președintele partidului, Dan Barna afirmă în 2017 că: „Viitorul Europei este Viitorul României”⁵³. Aceeași percepție este păstrată și pentru 2018, Barna susține că: „România și Uniunea Europeană trebuie să rămână împreună, cu atât mai mult cu cât Uniunea Europeană trece printr-o perioadă de reformare. Uniunea Salvați România rămâne dedicată valorilor europene, euro-atlantice și parcursului european al României”⁵⁴.

Fiind o forță proaspătă în politica românească, USR păstrează același optimism în ceea ce privește Uniunea Europeană, adoptând o viziune „mesianică”: „la fel ca România, Europa are nevoie să înceapă să-și construiască viitorul pe curat. Noi, USR, asta facem deja construind un nou grup politic care să revigoreze proiectul european și să-l scoată din stagnarea în care se află de foarte mulți ani. Pentru prima dată de la intrarea în UE, avem șansa de a conta cu adevărat în Europa”⁵⁵. Într-o viziune mai moderată, Dan Barna își dorește ca „România să rămână pe traiectul european și USR va face acest lucru cu toate resursele și cu toată energia. Pentru că eu îmi doresc o Uniune liberă, sigură, puternică, cu state solidare, o Uniune în care România să poată să se dezvolte”⁵⁶.

USR este unul dintre cele mai euro optimiste partide parlamentare în perioada 2016-2020. Acesta vede în UE un partener și din acest motiv nu prezintă discursuri eurosceptice.

PRO România

Partidul Pro România are o istorie scurtă comparat cu celelalte partide parlamentare. Înființat în 2018, acesta declară că „pleacă de la constatarea că proiectul Uniunii Europene este unica soluție politică și geopolitică prin care se poate prezerva pacea și dezvoltarea pe continentul nostru”⁵⁷. Același tip de discurs este menținut și pe perioada campaniei electorale pentru alegerile europarlamentare din 2019. Victor Ponta a anunțat că a părăsit PSD deoarece „nu poate fi la masă și pe aceeași pagină cu cei care critică și demonizează Uniunea Europeană”⁵⁸.

În octombrie 2020, Victor Ponta anunță că va fuziona cu ALDE pentru alegerile parlamentare, deși în trecut se referea la cei din ALDE drept „cei care critică și demonizează Uniunea Europeană”. În campania electorală, Ponta are un discurs eurosceptic, declarând că „Cineva” din afara României vrea să impună decizii, „nu tot ce este în Europa este bun și pentru România (...), undeva în afara României s-a

51 „Ideologia USR,” *Uniunea Salvați România*, <https://www.usr.ro/ideologia-usr/>, accesat 24.02.2021.

52 „Ideologia USR.”

53 „ Dan Barna – Postări | Facebook,” (2017), <https://www.facebook.com/DanBarnaUSR/posts/341107009632936/>, accesat 24.02.”2021.

54 „Dan Barna”

55 Bogdan Neagu, „Tăriceanu Și-a Scos ALDE Din Familia Europeană Care Îi Plănuia Excluderea,” *EurActiv* (2019), <https://www.euractiv.ro/politic-intern/alde-a-parasit-familia-europeana-care-ii-planuia-excluderea-14744>, accesat 30.10.2019.

56 Jeles Alexandra, „Discurs

57 „Relația cu instituțiile europene,” *Pro Romania*, <https://www.proromania.ro/viziune/relatia-cu-institutiile-europene/>, accesat 30.10.2020.

58 Adriana Duțulescu, „Victor Ponta: Să alimentezi sentimentul anti UE este periculos pentru viitorul României,” *Digi24* (2019) <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/victor-ponta-sa-alimentezi-sentimentul-anti-ue-este-periculos-pentru-viitorul-romaniei-1108542>, accesat 17.10.2020.

decis ca România europeană să se termine la Carpați și orice proiect prin care vrei să unești Bucureștiul de Ardeal să fie stopat⁵⁹.”

Astfel, Pro România promovează la înființarea sa un discurs pro european, discurs prin care partidul urmărește să se diferențieze de partidul din care s-a deprins.

Concluzii

La nivelul partidelor parlamentare se remarcă o serie de oscilații în ceea ce privește poziția acestora față de UE. Din cele șapte partide analizate, trei se remarcă printr-o poziție optimistă față de UE, unul are o poziție incertă, iar alte trei partide sunt eurosceptice. USR, PMP și PNL sunt partide care în perioada analizată sunt optimiste, Pro România pornește cu un discurs pro-european dar spre sfârșit are nuanțe eurosceptice în discursurile sale. UDMR, ALDE și PSD sunt partide care au un discurs eurosceptic. De asemenea, și în interiorul partidelor se pot observa anumite evoluții. PSD se declară a fi un partid optimist dar gradual, trece de la un discurs euro critic la unul eurosceptic. ALDE are un slogan euro optimist, dar la fel ca și în cazul PSD se poate observa o intensificare a discursurilor eurosceptice. În cazul UDMR, discursul evoluează în sens opus față de celelalte două partide de la eurosceptic la euro-optimist. PRO România se declară a fi un partid pro-UE dar în anul 2020 înclină către euroscepticism. PMP și PNL au un discurs constant pro-european, la fel și USR. Această cercetare aduce cu sine o serie de implicații empirice și arată că partide care se declară pro europene, au însă la nivel de discurs nuanțe eurosceptice, pe care le utilizează în funcție de ceea ce doresc să obțină.

Cercetarea a întâmpinat o serie de limite legate de sursele pentru analiză, aceasta limitându-se doar la ce a putut fi obținut online, astfel, pentru 2016-2017 au fost identificate mai puține discursuri spre deosebire de 2018-2020. Direcții ulterioare de cercetare pot avea în vedere factorii ce pot explica aceste oscilații și evoluții de la nivelul discursurilor.

BIBLIOGRAFIE

- Brack, Nathalie, Nicholas Startin. „Introduction: Euroscepticism, from the Margins to the Mainstream.” *International Political Science Review / Revue internationale de science politique* 36, (2015): 239–249.
- Kopecký, Petr, Cas Mudde. „The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe.” *European Union Politics* 3, (2002): 297–326.
- Leruth, Benjamin, Nicholas Startin, Simon McDougall Usherwood, eds. *The Routledge Handbook of Euroscepticism*. London ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2018.
- Szczerbiak, Aleks, Paul Taggart. *Opposing Europe?: The Comparative Party Politics of Euroscepticism: Volume 2: Comparative and Theoretical Perspectives*. OUP Oxford, 2008.
- Taggart, Paul, Aleks Szczerbiak. „Europeanisation, Euroscepticism and Party Systems: Party-based Euroscepticism in the Candidate States of Central and Eastern Europe.” *Perspectives on European Politics and Society* 3, (2002): 23–41.
- Vries, Catherine E. De. *Euroscepticism and the Future of European Integration*. Oxford University Press, 2018.

59 „Victor Ponta: „Eu cred că undeva în afara României s-a decis ca România europeană să se termine la Carpați”, ”*Digi24* (2020), <https://www.digi24.ro/alegeri-parlamentare-2020/victor-ponta-eu-cred-ca-undeva-in-afara-romaniei-s-a-decis-ca-romania-europeana-sa-se-termine-la-carpati-1411209>, accesat 25.03.2021.

Novac, Radu, „Norica Nicolai a izbucnit: ‘U.E. ne aruncă firimituri! Franța-300 de miliarde, România- 1 miliard de euro!’” *Evenimentul Zilei*. (2020), <https://evz.ro/norica-nicolai-a-izbucnit-u-e-ne-arunca-firimituri-franta-300-de-miliarde-romania-1-miliard-de-euro.html>, accesat 13.10.2020.

Ionescu-Heroiu, Raluca. „Viorica Dăncilă tună și fulgeră. Atac către toate statele UE! Cum explică premierul corupția din România.” *Capital*. (2019). <https://www.capital.ro/viorica-dancila-tuna-si-fulgera-atac-catre-toate-statele-ue-cum.html>, accesat 1.10.2020.

Marian, Mircea. „Victor Ponta și Crin Antonescu au alunecat pe panta anti-europenismului.” *Evenimentul Zilei*. (2012). <https://evz.ro/ponta-si-antonescu-pe-panta-anti-europenismului-993229.html>, accesat 19.02.2021.

„Kelemen Hunor Marosugrán: bele kell szólnunk az Európai Unió alakulásába.” *Maszolh* <https://www.maszol.ro/index.php/belfold/111879-kelemen-hunor-marosugran-bele-kell-szolnunk-az-europai-unio-alakulasaba>, accesat 19.12.2020.

„Winkler Gyula: május 26-án Európa jövője a tét.” <https://www.maszol.ro/index.php/belfold/111181-winkler-gyula-majus-26-an-europa-jov-je-a-tet>, accesat 19.10.2020.

RMDSZ. „Despre noi.” <http://udmr.ro/>, 2020. <http://udmr.ro/page/despre-noi>, accesat 20.10.2020.

Stan, Robert, „Eurodeputații români susțin, în mare parte, că România poate găzdui un număr rezonabil de refugiați.” *Capital*. (2016). <https://www.capital.ro/eurodeputatii-romani-sustin-in-mare-parte-ca-romania-poate-gazdui-un-numar-rezonabil-de-refugiati.html>, accesat 30.10.2020.

„Dragnea: Integrarea în UE – una din cele mai mari realizări istorice ale poporului român.” *Agerpress*. <http://www.agerpres.ro/politica/2017/01/01/dragnea-integrarea-in-ue-una-din-cele-mai-mari-realizari-istorice-ale-poporului-roman-15-33-59>, accesat 24.02.2021.

„ZiuaEUROPEI/Călin Popescu-Tăriceanu: Uniunea Europeană trebuie să redevină democrație și..” *Agerpress.ro* <http://www.agerpres.ro/politica/2020/05/08/ziuaeuropei-calin-popescu-tariceanu-uniunea-europeana-trebuie-sa-redevina-democrata-si-solidara--502070>, accesat 12.10.2020.

Zaim, Diana. „Eurodeputatul Siegfried Mureșan, Mesaj Către Ursula von Der Leyen: Fiți Alături de Noi Pentru a Echipa UE Cu Un Buget Ambițios.” *Caleaeuropeana.Ro*, (2020). <https://www.caleaeuropeana.ro/eurodeputatul-siegfried-muresan-mesaj-catre-ursula-von-der-leyen-fiti-alaturi-de-noi-pentru-a-echipa-ue-cu-un-buget-ambitos/>, accesat 26.10.2020.

„Dan Barna – Postări | Facebook.” <https://www.facebook.com/DanBarnaUSR/posts/341107009632936/>, accesat 24.02.2021.

„ALDE.” *Partidul Alianța Liberalilor și Democraților*. <https://2019.alde.ro/>, accesat 30.10.2020.

„Atac fără precedent la adresa Uniunii Europene, din partea unui deputat PSD: Franța și Germania, stăpâni care ne călăresc.” *Mediafax.ro*. <https://www.mediafax.ro/politic/atac-fara-precedent-la-adresa-uniunii-europene-din-partea-unui-deputat-psd-franta-si-germania-stapani-care-ne-calaresc-17871238>, accesat 1.10.2020.

„Cătălin Rădulescu, reacție la adresa UE: „Când Brâncuși făcea statui, ei inventau homosexualitatea sau făceau orgii”. *DigiFM*. <https://www.digifm.ro/stiri/catalin-radulescu-reactie-la-adresa-ue-cand-brancusi-facea-statui-ei-inventau-homosexualitatea-sau-faceau-orgii-19268>, accesat 28.10.2020.

„Ce spun politicienii români cu ocazia aniversării a zece ani de la adererea României în Uniunea Europeană.” *Mediafax.ro*. https://www.mediafax.ro/politic/ce-spun-politicienii-romani-cu-ocazia-aniversarii-a-zece-ani-de-la-intrarea-romaniei-in-uniunea-europeana-16045603?fb_comment_id=1501491386535474_1501557599862186, accesat 14.10.2020.

„Direcția noastră politică.” *Partidul Social Democrat – PSD*. <http://www.psd.ro/despre/directia-noastra-politica/>. accesat 28.09.2020.

„Dragnea, atac la Uniunea Europeană: Am vrut să intrăm în UE pentru o viață mai bună, pentru mai multă libertate, nu pentru a ne întoarce la frică și teroare.” *G4Media.ro*. (2019).

<https://www.g4media.ro/dragnea-atac-la-uniunea-europeana-am-vrut-sa-intram-in-ue-pentru-o-viata-mai-buna-pentru-mai-multa-libertate-nu-pentru-a-ne-intoarce-la-frica-si-teroare.html>, accesat 30.09.2020.

„Dragnea, discurs plin de acuze și insulte la adresa lui Iohannis și a „clicii lui”. *Digi24*. <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/dragnea-acuze-si-insulte-la-adresa-lui-iohannis-si-a-clicii-lui-1115590>, accesat 30.09.2020.

„#euromania. Mesajele Partidelor Pentru Europarlamentare. Ce Transmit Formațiunile Care Vor Să Candideze.” *Mediafax*. <https://www.mediafax.ro/politic/euromania-mesajele-partidelor-pentru-europarlamentare-ce-transmit-formatiunile-care-vor-sa-candideze-17970663>, accesat 28.10.2020.

„Europa, atlantism, românii din străinătate.” *Partidul Mișcarea Populară*, <https://pmponline.ro/program/europa-atlantism-romanii-din-strainatat>, accesat 20.10.2020.

„Florin Iordache: Ne dorim să fim tratați pe deplin ca cetățeni europeni”. *DigiFM*. <https://www.digifm.ro/stiri/florin-iordache-ne-dorim-sa-fim-tratati-pe-deplin-ca-cetateni-europeni-2405>, accesat 30.09.2020.

„Ideologia USR.” *Uniunea Salvați România*, <https://www.usr.ro/ideologia-usr/>, accesat 24.02.2021.

„Kelemen Hunor, La Ședința CRU de La Oradea: „Nu Vrem ca FIDESZ Să Fie Exclus Din Partidul Popular European”. *Digi24*. <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/kelemen-hunor-la-sedinta-cru-de-la-oradea-nu-vrem-ca-fidesz-sa-fie-exclus-din-partidul-popular-european-1095686>, accesat 20.10.2020.

„Kelemen Hunor (UDMR): Drepturile Minorităților Naționale Din Europa Trebuie Apărate Prin Reglementări La Nivelul UE, *AGERPRES*. <https://www.agerpres.ro/politica/2017/05/18/kelemen-hunor-udmr-drepturile-minoritatilor-nationale-din-europa-trebuie-parate-prin-reglementari-la-nivelul-ue-12-57-09>, accesat 20.10.2020.

„Liviu Dragnea, atac hilar la UE: „Sunt supărați pentru că comunele noastre vor fi mai frumoase decât ale lor”. *Digi24*. <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/liviu-dragnea-atac-hilar-la-ue-sunt-suparati-pentru-ca-comunele-noastre-vor-fi-mai-frumoase-decat-ale-lor-1128872>, accesat 1.10.2020.

„Liviu Dragnea, atac la Rareș Bogdan: Stătea cu capul plecat. Asta pregătesc pentru noi.” *Antena3*. <https://www.antena3.ro/actualitate/media/liviu-dragnea-atac-la-ares-bogdan-sta-tea-cu-capul-plecat-asta-pregatesc-pentru-noi-520461.html>, accesat 1.10.2020.

„Liviu Dragnea, cel mai dur discurs ca președinte PSD. A cerut amnistie și grațiere, a cerut plângere penală împotriva lui Iohannis pentru trădare de țară, a atacat companiile străine care „nu plătesc taxe și aduc alimente otrăvite”. *G4Media.ro*. (2018). <https://www.g4media.ro/live-liviu-dragnea-s-a-incercat-sfasierea-psd-miz-noastra-e-dreptul-sa-avem-acces-la-o-justitie-independenta.html>, accesat 1.10.2020.

„Ludovic Orban – Noi Suntem Respectați Și Apreciați de Partenerii Noștri Din PPE – Partidul Național Liberal.” <https://pnl.ro/ludovic-orban-noi-suntem-respectati-si-apreciati-de-partenerii-nostri-din-ppe/>, accesat 30.10.2020.

„Minority SafePack – One Million Signatures for Diversity in Europe.” <http://www.minority-safepack.eu/>, 24.02.2021.

„Eugen Tomac Un Vot Pentru PMP Este o Investiție Sigură Pentru o Mai Multă Integrare a României în UE”. *Monitorul de Suceava*. (2019).” <https://www.monitorulsv.ro/Politica-local/2019-05-22/Eugen-Tomac-Un-vot-pentru-PMP-este-o-investitie-sigura-pentru-o-mai-multa-integrare-a-Romaniei-in-UE>, accesat 27.10.2020.

„Program Guvernare | Guvernare PSD,” <https://www.guvernarepsd.ro/program-guvernare/>, accesat 23.10.2020.

„PSD Face Campanie Pentru a Ajunge În Inima UE Înjurând UE.” *Newsweek Romania*. <https://newsweek.ro/alegeri-europarlamentare/psd-face-campanie-pentru-strasbourg-injurand-ue>, accesat 1.10.2020.

„Relația cu instituțiile europene.” *Pro Romania*. <https://www.proromania.ro/viziune/relatia-cu-institutiile-europene/>, accesat 30.10.2020.

„STATUT – Partidul Național Liberal,” <https://pnl.ro/documente-fundamentale/statut/>, accesat 30.10.2020.

„Tăriceanu a Atacat Comisia Europeană În Fața Președinților Senatelor Din Europa.” *Stirileprotv.Ro*. <https://stirileprotv.ro/stiri/politic/tariceanu-a-atacat-comisia-europeana-in-fata-pre-sedintilor-senatelor-europene.html>, accesat 12.10.2020.

„Tăriceanu Și-a Scos ALDE Din Familia Europeană Care Îi Plănuia Excluderea.” *EurActiv*. <https://www.euractiv.ro/politic-intern/alde-a-parasit-familia-europeana-care-ii-planuia-excluderea-14744>, accesat 30.10.2020.

„Traian Băsescu: „Statele Unite ale Europei – singura soluție pentru ca noi, statele europene, să fim parte a deciziilor în procesul de globalizare”, *ebihoreanul*, <https://www.ebihoreanul.ro/stiri/traian-basescu-statele-unite-ale-europei-singura-solutie-pentru-ca-noi-statele-europene-sa-fim-parte-a-deciziilor-in-procesul-de-globalizare-148620.html>, accesat 20.10.2020.

„UDMR: La Alegerile Pentru Parlamentul European.” *News.Ro*. <https://www.news.ro/politic-intern/udmr-la-alegerile-pentru-parlamentul-european-se-va-decide-daca-vom-putea-a-para-cultura-noastra-de-o-mie-de-ani-vrem-o-transilvanie-dezvoltata-si-o-europa-puternica-1922403213272018101518577360>, accesat 20.10.2020.

„Victor Ponta: „Eu cred că undeva în afara României s-a decis ca România europeană să se termine la Carpați”.” *Digi24*, <https://www.digi24.ro/alegeri-parlamentare-2020/victor-ponta-eu-cred-ca-undeva-in-afara-romaniei-s-a-decis-ca-romania-europeana-sa-se-termine-la-carpati-1411209>, accesat 25.03.2021.

„Victor Ponta: Să alimentezi sentimentul anti UE este periculos pentru viitorul României.” *Digi24* <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/victor-ponta-sa-alimentezi-sentimentul-anti-ue-este-periculos-pentru-viitorul-romaniei-1108542>, accesat 17.10.2021.